

آذربایجان

گورندهک سیاسی، اجتماعی، ادبی، اقتصادی تورک غزتمسیدر.

آبونه شرایطی:

باتورک بزینه دک باکو ایچون ۳۰،
باشقه شهراره ۳۲ روبلهدر.
بر آیشی باکو ده ۱۲، باشقه شهراره
۱۹ روبلهدر.

اعلان فیاتی:

سخری ۲ روبله کرانته کین املالار
ایچون گشت ایملر.

تورک و اسلامنه مفید مقالره، صحیفه
لرمن آچمده، درج اولنجان اوراق
اعاده ایلمیز. درج ایتمیل مقلانک
مکالتی اداره تئین ایچودر.
محل اداره:
باکو، قاپوئی کیشکا کوچده
«آذربایجان» ادارهسی
تلفون نمبر: ۶-۹۱
تک نسخسی ۵۰ قیک.

بوغدا عوضنه، اون

آغاللا قلی فیک قافاز سهدارل شرکئی بوئکه هامو به معلوم ایدریکه:
شرکته مخصوص (آبوقا) دن کچریشش بوغدا اونئ غیرشخصلرک بوغدا سه یوقرار
اوزره عوض ایدلیرله: ایوده تیزلنش بریوت بوغدا وه اوگوردهلنه هیچ برخرج
آندان ۳۷ گروانکه (والسه روی پول) اون ویریلیر. تیزلنمهش بوغدانک
عوضی هراییک طرفک واسیتلی ایه قبول اولتور.
عنوان: وراقلی و: زرهوی کچارک کئجه نپلون سره ۲-۵

اعلان

هیت وکلا رسی هرگون ساعت ۱۲ دن ۲ به کی مستعین قبول ایچودر.
ناظر حضرتلرینه استعاده بولتیق استئین ذوات مدرمبول اولنده ۳۱نجی
بومرده توبه یازیلیدر.

تورکیه ده کی ارمنی مطبوعاتی

استانبولده مشرق «ارمنیک» غزتمسی
تورکیه حکومتک ارمنی فرارلرینک یکدن
وطرینه قایتمسی بارسنه ویردجکی فرمان
همایونی مناسبتله یازورده که حکومتک بوله
اقداماتی ارمنی ملتک حکومت اولوق اخلاص
سب اولاجدیر. سکره غزته یازور:
«یز اولرده ودمشک نه تکرار ایچودر
که تورکیه حکومتک اتفاق اربنده کی دولی
پک پارلاقدر و قبول ایتمیکه طریق آخرا لاس
اک گوزل تیجاره ویره یلمجکدر. تورکیه
حکومتک ارمنی ملت بارسنه سلبه یکنگی آمان
ارمنلر ایچون نفع اولدیی کی گون کی آتکدر.
بو حکومت طرفندن، محاربه مناسبتله داغلوب
براکنده اولیش تورکیه و ارمنستان جمهو
ریتی ارمنلری بارسنه کورتردیجک صمیمت
و خیرخواهق تورکیه تک آراه بر جانه حاضر
اولدیی لایحه گورسور.

حالا خارنده استانبولده کی ارمنستان غزته
لری حکومتک نظری کئدیجک ایتمکده
بوتار فقط اوز و طرلرینک قدرتی تئین ایشک
بارسنه جان و دل ایه چالیشورلر.
سکره غزته ارمنی ملتک صناع و تجارنده
کی استعدا لریته کچیرک بورتاسک تورک
طرفندن یله قبول ایلمه سینه قده ایشک کلمجکده
ملکته بووک بازارقار کورتمه سینه سولیدور.
بو یله تورکیه کندی سیاستی سامسنه
آلوریشلی استادملر ایلمه یلمجکدر.

تورکیه غزته لرندن

بغی آلمان - روس اتتلافی حقدنه
ایکی اعلان
آذربایجانک حقدلرینک - ارمنستان خارجه ناظری
نه دیور?
تورکودجه ایتمکجه (چایونق) ک قاقاس
ملتله دائر اولان یاشی حقدنه (وزورون)
دوران) محررلرینک بری آذربایجان و ارمنی
هیت محررلری اصلاسن برر ذاباله ماقات
ایتمدر.
محرر محمد امین پک ایه ملاقه ایتمیکه
سرمه شو سؤالی سورمشدر:
— روبه - آلمانا اتلاف اخیرلرینک گره
ققلانده احداث ایتمک یکن صمیمت حقدنه

لنده کی گونورلرک دشمن انه دوستدشدر.
شامایده دشمن محلی همیتی خاطر برچوق
خرده اقدامات ایله اکتفا ایتمدر. بوراده کی
بوتون ترسار دفع ایلمشدر. (من ماری -
آبی) یاقلمقده بز اسرار آلمیق. بو سمراده
ایکی فریک پولوس آمرشالیل کومشله
(آرغون) دن شره طرف نمره باشلایدر.
یز دشمنی دفع ایتمک بوق اولدق. دشمن
دولکی محاربه لره یولا قلمقده اوغرا مشدر.
(خالوینس) ک اوزدوش (مادوا) ک تلغرب
کنارینده کی محاربه آنتی تخیرانمن عیارت
اولمشدر. بزیم طایفه لریم قازماچلریم کومیکه
دشمنک کیشی ذره لیرتی (تاشی) خراب ایتمشدر.

آلمانیا هیتمده

بو گونلرده مخبریم آلمانیا ایسراطور
حکومتی هیت مرخصی باشیسی مشهور
فون فون لوج باشکلمخدمی ایرون قونده رفولج
طرفندن قبول ایلمشدر. ذات محترم شهرده
دوران شایته ناشی اوز ورودی بارسنه ایشو
معلوماتی ویرمشدر.

آلمانیا هیت مرخصی باشه جنرال
(فرمس فون - فرمسه شتئین) اولتی اولتیج
دفعه قلمنه کلمشدر.
بو هیتک ورودی آلمانیا ایسراطور حکومتک
قفاشیایه یلمک صمیمتی ایچون الا اساسی
برر دلیل اولمی ایجاب ایلمر.

هیت یکن گورجستان جمهواریتی مدافعه
ایتمکله اوز صمیمی لکی گورسمشدر. حال
خارنده بو ایتمی حکومتک ماینده علاقه
دوستانه دوام ایتمکدهدر.

آلمانیا حکومتک آذربایجان جمهواریتی
ایده بوله علاقه دوستانه ییلا تئیمی آرزوسنه
اولدیی ایچون بائوه هیت گورتمه کی لزومی
گوریلدیکندن ناشی آذربایجان جمهواریتی حالا
حمیدی ایه یز بورایه کلیدک.

آلمانیا ایه آذربایجان ماینده دره بر چوق
عمومی منافع اولدر.
بو یله کله باکو ده کی آلمانیا هیتک جودی
ظرفین ایچون آلوریشیلدر.

انکتره. باجقا فرنت قلمقده مشوب اسیرلر
آلمشیز. دشمنک (کوللیج) عظیمته
باشلا دیلی ترسار (فرمالی) و (ای برانی) خطرلرینه
چو ویردیکی خصوصی شقیاتی موقفتیه تائل
اولماشدر. (فامرو) اشهرایکی طرفه انکلیس
بوتون قوی ترسارینده دوام ایچودر.
گون اورتا زمانتی حربیه یکنی سوق ایلمش
قاندا فرقلری واسطه یله (فابره) تک شمالی
جفتسه (رایلیه) طرفه فروروشلر جنرال آچودان
فون فرج قوماندانی آلمده کی ویرودتوغ
احاط فرقی دشمنی (نپلی) گری بوسکور
نمشدر. (فابره) دن چوبه دشمنک ده تیله یاریشی
ترخانه اختیارق یز بوتون استقامتمیزی اده
ساقلاقیق.

برلین - تشرین اولک ۱. آتشمکی
حربی خبر. دشمنک فلاتلریاده کی کولجی ترخانی
طرفندن دفع ایلمشدر.
بیرین اوردوس. کون اورتادن سکره
دشمن اوز ترخانی یکین باشلاش. فقط
طرفندن عمومله دفع ایلمشدر.
— آلمانیا قرون رهن اوردوس. فرکتگر (هن)
و (ویسه) برابر (رایل) و (زومری) اولسنه کی
استقامتمیز اوزرته دهقلی ترخارمه باشلایدر.
دشمن کرانته یاریشی ایتمیشاره باقمسارک
طرفندن دفع ایلمشدر. فقط (زومل) شما

ماما م. ق. شهرمان
دول ایبری: «مراق» اوردوق (مامه ز)
ولکه دوام ایلمی هجین خستلره
مزلوق اتمک ایتمدهده تحریس و اردر.
عوان: فالیویا کیشک کچده یوم تک
قلمدهدور. ارفک ۲۶ نمره ی بوله ۲۰ جی ربه ده

صالیور
میخالیوفکی کوچده حسین اوفک ایچیده
حاجی قاندر اوتاسارده (فامروسی) تیلور.
مهرامی ایدر مدور خارجه مرجمت ایتموش.

تلغراف خبر لری
قلیس غزتمسی بورمادهن آقاس ایلمشدر.
برلین - تشرین اولک ۱۹ دن فرور برلین
ورومخا اوردوسدن ویریلن حربی خبره
دول کتاری بوی جبهده حربی همیتی
حاضر قلمشیر تیجه شبر بر نیچه بوز اسرار آلمیق
وزماریاده دولتمتزر یکنی استقامتمیز کیشین
سنده کی قاندریا محاربه لری اتانسنه حاضر
لا یقیز آرقا خطرلرینک کچیرور. بو خطرلر
(خانزوق) دن باشلارک (روزلیار) دن شره
(تانه گیم - غزلیوم) بویله (وارقی) سکرده
(س) اوواسی ایه (آرمانی) خطرلرینک کیشی
آوزایچور. دشمن دون (وزلیار) (دوبریق) آرا
سنده کی سیرارمن عیلقه ترسار یایلمشده
طرفندن دفع ایلمشدر. بو محاربه اتانسنه

Bazar, 13 oktyabr 1918-ci il, nömrə 13

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Yekşənbə, 6 məhərrəmülhəram sənə 1337. 13 təşrinə-əvvəl sənə 1918.

Türk və islamağa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Kolyubakinskaya küçədə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə: 6-91. Tək nüsxəsi 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 35, başqa şəhərlərə 42 rublədir.

Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir.

Elan fiati: sətiri 2 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

BUĞDA ƏVƏZİNƏ UN

Ağabala Quliyevin “Qafqaz səhmdarlar şirkəti” bununla hamıya məlum edir ki: şirkətə məxsus aboykadan keçirilmiş buğda unu qeyri şəxslərin buğdasına bu qərar üzrə əvəz edilir: evdə təmizlənmiş bir put buğdaya öyüdülməsinə heç bir xərc alınmadan 37 girvənkə valsevoy pamol un verilir. Təmizlənməmiş buğdanın əvəzi hər iki tərəfin razılığı ilə qəbul olunur.

Ünvan: Vakzalın və Tarqovı küçələrin küncündə, telefon nömrə 2-65.

ELAN

Heyəti-Vükəla Rəisi hər gün saat 12-dən 2-yə kimi müstədinə [ərizə verənləri] qəbul edir. Nazir həzrətlərinə istidada [xahişdə] bulunmaq istəyən zəvat [şəxslər], “Metropol” otelində 31-ci nömrədə növbəyə yazılmalıdır.

MAMA M. Q. ŞERMAN

Qəbul edir: mamalıq, ovmaq (masaj) və iynə vurmaq işləri. Həmçinin xəstələrə qulluq etmək işində də təcrübəsi vardır. Ünvanı: Kolyubakinski küçədə Parapetin qabağında Dildarovun 26 nömrəli evində, 2-ci mərtəbə.

SATILIR

Mixaylovski küçədə Hüseynovun evində Hacığa Qədirovun “Skupilni” mağazası satılır. Xahiş edənlər məzkur [adı çəkilən] mağazaya müraciət etsinlər.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Tiflis qəzetəsi “Borba”dan iqtibas edilmişdir. Berlin, təşrinə-əvvəlin [oktyabrın] 1-dən Kronprins Ruprext ordusundan verilən hərbi xəbər.

Dərya kənarı boyu cəbhədə hərbi əhəmiyyəti haiz fəaliyyətimiz nəticəsində bir neçə yüz əsir aldıq. Flandriyada tutduğumuz yeni istehkamlarımız keçən sənədəki Flandriya mühəribələri əsnasında hazırladığımız arxa xətlərimizdən keçir. Bu xətlərimiz Handzeymdən başlayaraq Ruselaredən şərqə Ledegem-izliyume boyuyla Vervik, sonra da Lis ovası ilə Armantyer xətlərimizə kimi uzanır. Düşmən dün Ruselare-Vervik arasındakı sipərlərimiz

əleyhinə təərrüzlər [hücumlar] yapıldırsa da, tərəfimizdən dəf edilmişdir. Bu müharibə əsnasında İngiltərə, Belçika, firəng qitəatına [hərbi birliklərinə] mənsüb əsirlər almışız. Düşmənin Flerbe-Qullux əleyhinə başladığı təərrüzlər, Fromel və Ober xətlərinə çevirdiyi xüsusi təzyiqaı müvəffəqiyyətə nail olmamışdır. Kambrenin hər iki tərəfində ingilislər bütün günü təərrüzlərinə davam edirdilər. Günorta zamanı hər bə yeni sövq edilmiş Kanada firqələri vasitəsilə Kambrenin şimali cəhətində Ramilye tərəfinə yürümüşlər. General-adyutant fon Friç komandası altındaki Vürtemberg ehtiyat firqəsi düşməni Tillo[dan] geri püskürtmüşdür. Kambredən cənuba düşmənin dəfəat ilə yapıdığı təərrüzata baxmayaraq, biz bütün istehkamlarımızı əldə saxladığımız.

Berlin, təşrin-i-əvvəlin 1-i. Axşamkı hərbi xəbər. Düşmənin Flandriyadakı güclü təərrüzatı tərəfimizdən dəf edilmişdir.

Boyn ordusu. Günortadan sonra düşmən öz təərrüzatını yenidən başlamış, fəqət tərəfimizdən ümumiyyətlə dəf edilmişdir.

Almaniya Kronprins ordusu. Firənglər Een və Vesle [ilə] bərabər Brey və Jerminon arasındakı istehkamlarımız üzərinə dəhşətli təərrüzlərə başladılar. Düşmənin kərratla [dəfələrlə] yaptığı basqıntılara baxmayaraq, tərəfimizdən dəf edilmişdir. Fəqət Brey şimalındakı hündürlüklər düşmən əlinə düşmüşdür.

Şampanda düşmən məhəlli əhəmiyyəti haiz [lokal əhəmiyyətə malik] bir çox xırda iqdamat [təşəbbüslər] ilə ictifa etmişdir [kifayətlənmişdir]. Buradakı bütün təərrüzlər dəf edilmişdir. San-Mari-à-Pi yaxınlığında biz əsirlər aldıq. Bu sırada iki firəng bölüyü Amerikalılar köməyi ilə Arqondan şər qə tərəf təərrüzə başladılar. Biz düşməni dəf etməyə müvəffəq olduq. Düşmən dünkü müharibələrdə böyük tələfəta uğramışdır.

Qalvitsin ordusu. Maasın qərb kənarındakı müharibə atəşi təxribatdan ibarət olmuşdur. Bizim batareyalarımız, qazmaçılarımız köməyi ilə düşmənin külliyyətli zərhlilərini (tankı) xarab etmişdir.

ALMANIYA HEYƏTİNDƏ

Bü günlərdə müxbirimiz Almaniya İmperator Hökuməti Heyəti-mürəxxəsəsi [nümayəndə heyəti] başçısı məşhur fon der Qolts paşanın məxdumu [oğlu] baron fon der Qolts tərəfindən qəbul edilmişdir. Zati-möhtərəm şəhərdə dəvəran [edən] şayiata naşi [gəzən şayiələr səbəbindən], öz vürudu [gəlişi] bərəsində işbu məlumatı vermişdir:

Almaniya Heyəti-mürəxxəsəsi, başda general Kres fon Kressenşteyn olmaq[la] əvvəlinci dəfə Tiflisə gəlmişdir. Bu heyətin vürudu, Almaniya İmperator Hökumətinin Qafqaziyaya bəslədiyi səmimiyyəti üçün ən əsaslı

bir dəlil olmağı icab edir. Heyət yeni Gürcüstan Cümhuriyyətini müdafiə etməklə öz səmimiyyətini göstərmişdir. Hal-hazırda isə bu iki hökumətin miyanında [arasında] əlaqeyi-dostanə davam etməkdədir. Almaniyə Hökumətinin Azərbaycan Cümhuriyyəti ilə də belə əlaqeyi-dostanə peyda etməsi arzusunda olduğu üçün Bakıya heyət göndərməyi lüzumu görüldüyündən naşi, Azərbaycan Cümhuriyyəti səlahididi [münasib görməsi] ilə biz buraya gəldik.

Almaniya ilə Azərbaycan miyanında da bir çox ümumi mənafe vardır.

Böyləliklə, Bakıdakı Almaniyə heyətinin vücudu, tərəfeyn [hər iki tərəf] üçün əlverişlidir.

TÜRKİYƏDƏKİ ERMƏNİ MƏTBUATI

İstanbulda müntəşir [nəşr olunan] “Həreynik” qəzetəsi Türkiyə Hökumətinin erməni fərarilərinin yenidən vətənlərinə qayıtması barəsində verdiyi fərmani-hümayun münasibəti ilə yazır ki, hökumətin belə iqdamatı [təşəbbüsü] erməni millətinin hökumətə olacaq ixlasına səbəb olacaqdır.

Sonra qəzetə yazır: “Biz əvvəllər də demişdik. Yenə təkrar deyirik ki, Türkiyə Hökumətinin İttifaqi-Ərbəədəki [Dörtlər İttifaqındakı] rolu pək parlaqdır və qəbul etdiyi təriq [tutduğu yol], axirüləmr [nəhayət], ən gözəl nəticələr

vərə biləcəkdir. Türkiyə Hökumətinin erməni milləti barəsində bəslədiyi amalı ermənilər üçün nafe [faydalı] olduğu gün kimi aşkardır. Bu hökumət tərəfində müharibə münasibəti ilə dağılıb pərakəndə olmuş Türkiyə və Ermənistan Cümhuriyyəti erməniləri barəsində göstərdiyi səmimiyyət və xeyirxahlıq, Türkiyənin azad bir həyata hazırlanmış olduğunu layiqincə göstərir.

Hal-hazırda İstanbuldakı Ermənistan qəzetələri hökumətin nəzərini kəndinə cəlb etməkdədir. Bunlar fəqət öz vətənlərinin müqəddəratını təmin etmək barəsində can-dillə çalışırlar.”

Sonra qəzetə erməni millətinin səna’ət [sənaye] və ticarətdəki istedadlarına keçərək, burasının türklər tərəfindən belə qəbul edilməsini qeyd etməklə, gələcəkdə məmləkətə böyük yararlıqlar göstərməsini söyləyir. Beləliklə, Türkiyə kəndi siyasəti sayəsində əlverişli istifadələr edə biləcəkdir.

TÜRKİYƏ QƏZETƏLƏRİNDƏN

Yeni alman-rus etilafı [uzlaşması] haqqında iki mülaqat [müsahibə]

Azərbaycanın nöqtəyi-nəzəri, Ermənistan Xariciyyə naziri nə deyir?

“Norddöyçe alqemayne zeytunq”un Qafqaz məsələsinə dair olan bəyanatı haqqında “Le jurnal d’Orient” mühərirlərindən biri Azərbaycan və erməni heyəti-mürəxxəsələri əzasından [nü-

mayəndə heyətləri üzvlərindən] birər zatlə mülaqat etmişdir. Mühərrir, Məhəmməd Əmin bəy ilə mülaqat etdiyi sırada şu sualı sormuşdur:

– Rusiya-Almaniya etilafi-axirindən [axırıncı uzlaşmasından] sonra Qafqaziyada ehdas edilən [meydana gətirilən] yeni vəziyyət haqqında mütaliəviz [fikriniz] nə mərkəzdədir?

– Bunlar, hənüz qəzetə mütaliə və xəbərlərindən ibarətdir. Fəqət qəribən [yaxında] bizə vəziyyət haqqında doğru bir fikir peydasına xidmət edəcək təfərrüatı da öyrənəcəyiz zənn edirəm. Yalnız iki şey calibi-diqqətdir. Birincisi, Almaniyanın bolşeviklərə Azərbaycanla Ermənistanın istiqlalını təsdiq etdirməyə müvəffəq olammamaqla göstərdiyi əcz [acizlik], ikincisi Almaniyanın Bakı ilə civarındakı [ətrafındakı] zəngin mənabənin [mənbələrin] Almaniya ilə müttəfiqlərinə bu həvali [bu bölgənin] neft məhsulatından bir qisminin verilməsi şərti ilə Rusiyaya təmini-təməllükündə [Rusiyanın mülkiyyətinə verilməsində] göstərdiyi hərəkət... Bu xəbərlər mütənaqizdir [bir-birinə ziddir]. Binaileyh [ona görə də] həqiqətə müvafiq olmaması lazım gəlir. Gürcüstanın təsdiqi-istiqlalına səbəb olaraq, bu məmləkətin “ümuri-daxiliyyəsinə təqviyyə xüsusunda ibraz etdiyi tərəqqiyat” [daxili işlərini gücləndirmək baxımından əldə etditi tərəqqi] irəli sürülür. Bu da Gürcüstanda əmnü əsayiş hökmfərmadır [əsayiş və əmin-amanlıq hökm sürməkdədir], deməkdir. Fəqət sizi təmin edirəm ki, Azərbaycandakı

sükun və əsayiş Gürcüstanda, hətta Rusiyanın paytaxtı olan Moskvada belə mövcud deyildir. Bundan başqa, Bakıdakı neft hasilatının bir qismini təmin etmək, Almaniya politikasında, Almaniyanın Bakını ruslara tərək etməsini mövcib olacaq [şərtləndirən] bir amili-əisasi təşkil edəmməz. Bakının sahibi-təbiisi [təbii sahibi] olan azərbaycanlılar Almaniyaya petrol verəmməyəcəklərini əhsas edici [hiss etdirən] heç bir hərəkətdə bulunmamışlardır. Xülasə, ajansların verdiyi bu xəbərlərin doğru olduğu qəbul edilsə belə, Azərbaycan politikasına əsla təsir edəmməyəcəyini sizə təmin edirəm. Bakı, vəziyyəti-coğrafiyyəsi [coğrafi vəziyyəti], münasibati-irqiyyəsi [irqi əlaqələri], tarixi ilə xülasə, hər surətlə Azərbaycana aiddir. Bakısız Azərbaycan, başsız bir gövdədir. Əsakirimiz [əsgərlərimiz] Bakını mühasirə etmişlərdir. Bizim fikrimiz Bakını qasiblərindən [qəsbkarlarından] təthir etməkdir [təminləməkdir]. Mücadiləmizin qayəsini şimdüyə qədər bu təşkil etmişdir. Atiyən dəxi [gələcəkdə də] bolşeviklər ilə, əlyövm [hal-hazırda] şəhri-məzkuru [adı çəkilən şəhəri] əllərində bulunduran ingilislərə qarşı da mücadiləmizin yerinə qaim olacaq hər dürlü qüvvət, hər dürlü nüfuza qarşı hərbə davam edəcəyiz. Fərzi-mühal olaraq [misal üçün] Almaniya və yaxud hamiyyətəbiimiz [təbii himayəçimiz] olan Türkiyə belə bizə qarşı çıxsa, sizi təmin edirəm ki, bunlara qarşı duracağız və Bakıdan heç bir zaman fərağət etmə-

yəcəyiz [əl çəkməyəcəyik]. Almaniya Bakı müdafiəsinin ingilis zabitləri komandasına mövdu olduğuna [tapşırıldığına] vaqif olduğu kimi, azərbaycanlıların zikr etdiyim əzmi-millilərinə də [milli əzmkarlıqlarına da] vaqif olması iqtiza edir [lazım gəlir]. Binaileyh, Azərbaycanı yalnız başına müdafiəyə tərk etmək, Qafqaz hüdudunda ingilislərə qarşı hər b edən bir qövmü müavinətsiz [köməksiz] buraxmaq deməkdir. Bunlar nəzəri-diqqətdən dur [kənar] tutulmayacaq mülahizədir [mülahizələrdir]. Fəqət bir nəticəyə varmadan əvvəl, qəzetələrin verdiyi məlumatdan daha fazla təfsilata intizar etmək [təfsilati gözləmək] icab edir [lazımdır].

Qılinc alayı münasibətilə Almaniya və Avstriya imperatorlarının təbriki

Zati-həzrəti-padişahiyyə Almaniya İmperatoru həzrətləri tərəfindən kəşidə qılınan [çəkilən] 31 ağustos [1]918 tarixli teleqrafnamənin tərcüməsidir:

“Zati-şövkətməabi-padişahilərini bugünkü yövmi-mübəccəl vəsiləsilə ən har və səmimi təmənniyyət ilə təbrik edirəm. Cənabi-qadiri-mütləq, Zati-hümayunlarına yümni-səmədanisini daima rəfiq və dövreyi-səltənəti-mülkanələrini tuli-müddət və ənvayi-səadətələ becam buyursun.”

[“Əzəmətli padşah həzrətlərini bugünkü mübarək gün münasibəti ilə ən hərərətli və səmimi arzularla təbrik edirəm. Hər şeyə qadir olan [Allah], səadətli zatınıza ilahi xoşbəxtliyi daim yoldaş eyləsin,

hökmdarlıq səltənətinizin dövrünü uzun etsin və dürlü səadətlərlə kama çatdır-sın.”]

Zati-həzrəti-padişahi tərəfindən Almaniya imperatoru həzrətlərinə 31 ağustos 1918 tarixilə kəşidə buyurulan teleqrafnamənin tərcüməsidir:

“Təqlidi-seyf mərasimi münasibəti ilə kəşidə buyurulan pək məhəbbət-karənə teleqrafnameyi-həşmət-pənahilə-rindən əmiq surətdə mütəhəssis və fəvqəladə mütəhəyyic olaraq Zati-aliyyə-imperatorilərinə ənsəmimül-qəlb təqdimi-təşəkkürat edirəm.”

[“Qılinc taxma mərasimi münasibəti ilə həşmətli imperator tərəfindən çəkilən məhəbbətlə dolu teleqrafdan aldığımdərin hisslərlə və artıq dərəcədə duyğulanaraq, Zati-aliləri imperatora səmimi qəlbədən təşəkkürlərimi bildirirəm.”]

Zati-həzrəti-padişahiyyə Avstriya imperator və Macarıstan kralı həzrətləri tərəfindən 31 ağustos sənə 1918 tarixi ilə kəşidə edilən teleqrafnamənin tərcüməsidir:

“Əcdadi-şahanələri ənənəti-nəci-bəsinə tövfiqən şöhrətşüar xəlifənin seyfi-cəladətini təqlid buyuracaqları bu yövmi-mübəccəldə Zati-şahanələrində ən har və səmimi təbrikatımı təqdim və Zati-mülkanələrindəin səadət və məmaliki-padişahilərindəin etiləsi təmənniyyəti-xalisanəsində bulunduğumu iblağa müsariət eyləram.”

[“Padşah əcdadlarının nəci-bənənəsinə uyğun olaraq, şöhrətli xəlifənin qəhrəmanlıq qılincını belinə bağlayacağı bu mübarək gündə Zati-aliləri padşaha ən hərərətli və səmimi təbriklərimi təqdim

*edir, hökmdara səadət və ölkəsinin tə-
rəqqisini səmimi qəlbdən arzu etdiyimi
gecikmədən bildirmək istəyirəm.”]*

Tərəfi-həzrəti-padişahidən 31 ağus-
tos 1918 tarixi ilə Avstriya imperatoru
və Macarıstan kralı həzrətlərinə kəşi-
də buyurulan teleqrafnamənin tərcü-
məsidir:

*“Əcdadımın ən’ənatına tövfiqən
təqlidi-seyf rəsmi münasibətilə kəşidə
buyurulan teleqrafnaməyi-həşmətpə-
nahilərinə bəyani-minnətdari edir və
bu vəsilədən bilistifadə, Zati-aliiyi-
hökmdarilərinin səadəti və məmalik-
imperatoru və kralilərinin davam edən
əmnü bəxtiyarisi təmənniyati-səmi-
miyyə və xalisanəsində bulunduğumu
iblağa müsariət eyləram.”*

*[“Əcdadımın ənənələrinə uyğun olaraq
qılinc bağlamaq mərasimi münasibəti ilə
həşəmətli imperator tərəfindən çəkilən
teleqrafa minnətdarlığımı bildirir və bu
fürsətdən istifadə edərək, Zati-aliləri
hökmdarın səadətini, imperiya və kral-
lıqlarının asayış və bəxtiyarlıqlarının da-
vam etməsini səmimi qəlbdən arzu etdi-
yimi gecikmədən bildirmək istəyirəm.”]*

PETROVSKUN HALI

Dərbənd təriqi [yolu] ilə Bakıya va-
rid olmuş [gəlib çatmış] A., Petrovsk
şəhərinin əhvalını belə təsvir edir:

Əhali ağır günlər keçirməkdədir.
Nəyi isə dəqiqədən-dəqiqəyə gözlə-
yirlər. Əsəbiyyət uca dərəcələrə var-
mışdır. Ərzaq, xüsusən əkmək heç yox-

dur. Ehtikarçılarda az-çox tapılırsa da,
fövqaladə bir qiymətlə satırlar. Ərzaq
böhranı ətraf aullardan taxılın gəlmə-
məsi münasibətilə olmuşdur.

Türk-Azərbaycan Ordusu müzəffə-
ranə bir surətdə irəlilədiyindən dolayı,
bütün işlər yatmışdır. Şəhər “höku-
mət” casusları ilə məmludur [doludur].
Əhəmiyyətsiz bir işdən ötrü dərhal
gülləbaran edirlər. Şəhərdə, xüsusən
rus əhalisi hökumətdən narazıdır.

Bakıdan fərar etmiş ermənilərin bir
hissəsi Biçeraxov ordusuna daxil ol-
muş, əhli-əyal sahibləri, qadın-çocuq-
lar isə dərya kənarında açıq havada
oturmaq məcburiyyətində qalmışlar.
Bunları hər saatda Biçeraxov saldatları
ordudan fərar etdikləri üçün təhqir
edirlər. Vəba (xolera) xəstəliyi gündən-
günə artıb dəhşətli bir əhval kəsb
etmişdir. Müavinəti-tibbiyyə [tibbi yar-
dım] yox, əlac [dərman] yox; aclıq və
saatda dəyişilən hökumət əlindən zin-
hara gəlmiş əhali yorulmuşdur. Belə
həyatdan azad olmağı dəqiqəbədə-
qiqə gözləyirlər.

ANDRANİKİN QƏTLİ

Tiflisdə müntəşir [nəşr olunan] “Bor-
ba” qəzetəsinin 183-cü nömrəsində
oxuduq:

İrəvanda çıxan “Joxovrdi” qəzetəsi
xəbər verir ki, Zəngəzurda Andranik
qətl edilmişdir. Fəqət bu xüsusda hə-
ləlik bir təfsilat məlum deyildir.

QƏZETƏLƏRDƏN

Baltik donanmasının müqəddəratı

Petroqrada – Rusiya Şura Hökumətində daş kömür qəhətliyindən Baltik donanması ağır bir vəziyyət almışdır. Vaporlar dayandırılıb komandaları dışarıya alınmışdır. Vaporda işləyən matrosları çexoslovaklar ilə mübarizə üçün orduya dəvət edirlər.

Petroqradda tədhiş [terror]

İngilis mətbuatının verdiyi xəbər. 29 eylül. (İbtidasi [əvvəli] alınmamışdır.) Şuranın axırıncı fərmanı mövcübcinə [əsasında] sərvətdarlardan ağır vergilər alınmış, bu sinfin müziri [ziyanlı] olduğuna binaən məhv olması gözlənilir. Bu fərman bu vaxtadək Moskvada və Petroqradda verilmiş əmrlərin şiddətlişidir. Çoxları güllələnibsə... (pozulub) min nəfəradək sabiq hökumətin axırıncı nazirləri Şeqlovitov, Kokovtsov, Protopopov, Maklakov və qeyriləri Rusiya tarixində əhəmiyyətli rollar oynadıqlarına görə, məhkəmə qarşısında sabiq hökumətin gizli işlərini camaata aşkar etməlidirlər. Lakin bunlar gecə ikən həbsxanadan Petrovsk bağına aparılıb, matroslar tərəfindən güllələnmişlər. Şayiata görə Moskvada işıqlı bir bağda əsgərlər durub, həbsxanadan gətirilən dustaqları güllələyirlər. Qeyri şəhərlərdə hətta qadınları da güllələyirlər, aləm tədhiş içrə yaşıyır... (pozulmuşdur.)

Sülhün şəraitini [şərtləri]

“Havas” agentəsi xəbər verir ki,

Bolqariya nümayəndələri Səlanikə gəlmişlər. “Royter”in verdiyi xəbərə görə, Etilaf dövlətləri tərəfindən pişnihad [təklif] edilmiş Bolqariya ilə sülh şəraitindən biri də Bolqariya ordusunun buraxılması və müharibənin ibtidasından [başlanğıcından] Bolqariya tərəfindən işğal edilmiş yerlərin boşaldılması olacaqdır.

Petroqradda

Almaniya Mətbuat Bürosu xəbər verir ki, Petroqrada həyatı fəna bir haldadır. Unun girvənkəsi 35, qənd 50 və qara çörək 15-20 rubləyə satılmaqdadır. Ziyalılar ələhinə tədhiş [terror] artmaqdadır. Petroqraddan əhali külli surətdə çıxır. Axırıncı həftədə şəhərdən yarım milyona qərib [yaxın] əhali getmişdir. Hal-hazırda Petroqradda bir milyondan az əhali qalmışdır.

İngilislərin yürüşü

Şura qəzetələrinin verdiyi məlumata görə, ingilislər Rusiyada vəqə olan axırıncı hadisələrdən naşi Rusiyanın şimalında öz əməliyyatlarını vüsətləndirib, bu yaxında Petroqrada işğal etmək niyyətindədirlər. Buna binaən Murmana çoxlu Müttəfiq qoşunu göndərilmişdir. Murmana gələn qoşunlar Petrozavodska yönəlmişlər. İngilislər buradan Zvanka və Petroqrada hücum etmək istəyirlər. İngilislər əleyhinə qalxmış kəndçilər üçün əslihə [silah] və hərbi ləvazimat gətirilir.

Həkimlərin mühacirəti

Bu axır vaxtlarda həkimlərin qərb

sərhədi tərəfindən Rusiya Cümhuriyyətinə mühacirətləri müşahidə olunur. Rusiyanın bir çox şəhərlərini müsri [yoluxucu] naxoşluqlar qapladığına binaən və Qırmızı Orduya həkim lazım olduğundan naşi, Hifzüssihhə [Səhiyyə] Xalq Komissariati qət etmiş ki, Rusiyadan çıxmaq istəyən həkimlər Hifzüssihhə Komissarlığından xüsusi icazənamə almalıdır. İcazənaməsi olmayanlara heç bir müəssisələrdən Rusiya məmləkətindən xaricə çıxmağa izin verilməyəcəkdir.

ŞAMAXILILARIN HALI

Bakı quberniyasında bolşeviklərin Şamaxı uyezdinə vurduqları zərbə[nin] heç bir yerə vurulmadığı hər kəsə məlumdur. Şamaxı əhalisi əsrlərdən bəri yaşamaqda olan ata-baba yurdlarını buraxıb, neçə aylar ərzində çöllərdə, biyabanlarda; aclıqdan, xəstəlikdən məhv və tələf olmuşlardır. Şamaxı şəhəri və ətraf kəndləri rəhmsiz daşnak-sutyun və bolşevik dəstələrinin atəşinə düşər olmuşdur. Hal-hazırda gündəlik ruziyə möhtac qalan Şamaxı əhalisi öz dağılmış və bərbad yurdlarına qayıdıb, Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Vəzarətinin [Səhiyyə və Sosial Təminat Nazirliyinin] Qaçqınlara yardım edici şöbəsi tərəfindən buraxılan çörək payları ilə gün keçirməkdədirlər. Hər bir ev aşyasını evində buraxıb qaçmağa məcbur olan Şamaxı əhalisi, hal-

hazırda cırıq əlbisədə qalmışlardır. Şamaxının şiddətli soyuqları yaxınlaşdığından, məzkur [bəhs olunan] qaçqınlara vaxtlı-vaxtında isti paltarla müavinət [yardım] olmazsa, biçərə əhalinin halı xeyli təhlükəli olacağına şübhə yoxdur. Şamaxı qaçqınları şimdilikdə uçulmuş və dağılmış şikəst evlərdə yaşamaqdadırlar. Əhalinin hər bir şeyə böyük ehtiyacı vardır. Xülasə, bütün Şamaxı nahiyəsi həlakət [məhv olmaq] ərəfəsindədir. Şamaxı qaçqınlarının təmini-halı üçün hökumət tərəfindən mümkün qədər tədbirlər ittixaz edilib [tədbirlər görüleb], əhvalın yüngülləşməsinə çalışacaqdır. Hər yerdə hərc-mərclik qurbanları olan əhaliyə müavinət etmək işini ictimai təşkilatlar öz öhdələrinə aldıkları [halda], burada camaatımız öz vəzifəsini unutmamalıdır. Azərbaycan Hökumətinin ictimai təşkilatlarının müavinət üçün çalışmaları zamanı çatmışdır. Bütün əhalinin Şamaxı qaçqınlarına müavinət əllərini uzatmağa dəvət edib, idarəmiz tərəfindən Şamaxı qaçqınlarının nəfinə [xeyrinə] ianə dəftərçəsi açılır. Bu bərdə camaatımızın hər dəfəki kimi yenə də himmətli olacaqları ümid olunur.

MƏRKƏZİ EV KOMİTƏSİNDƏ

Əhali üçün

Əhali arasında dörd aylıq çay və qənd paylanması məsələsi, Mərkəzi Ev Komitəsinə mühəvvəl edilmişdir

[tapşırılmışdır]. Mərkəzi Ev Komitəsi ən yaxın bir zamanda ev təşkilatları vəsi-təsilə işə şüru edəcəkdir [başlayacaqdır].

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Şanlı Türk Ordusu Bakını fəth etdikdən sonra Bələdiyyəmiz işə başladı. Fəqət nədənsə, Bələdiyyəmiz bu ana qədər şəhərimizin süpürüntülərini təmizləmək üçün bir təşəbbüs etməmişdir. Soxaqlarda üfunətdən keçiləmməyir. Küçələr süpürülməyir. Bundan irəli, süpürüntüləri şəhərin xaricində yaxarıdılar. İndi isə şəhərin içində yandırılır. Bir tərəfdən də süpürüntülərin üzərinə yığılan qara çibinlər şəhərimizdəki müsri [yoluxucu] xəstəliklərin intişarına [yayılmalarına] və get-gedə təzayüdünə [çoxalmasına] səbəb olur. Ümid var ki, yeni işə başlayan Bələdiyyəmiz birinci dərəcə şəhərin hıfzüssihhəsinə [gigiye-nasına] və soxaqların süpürüntüdən təmizlənməsinə əhəmiyyət verir.

* * *

Hədə ilə pul tələb etməkdə müttəhim olub da təhti-məsuliyyətə [məsuliyyət altına] alınan Qala kəndi əhalisindən Hacı Axundovun müqəssirliyini təsdiq edən əldə bir isbat olmadığından, həbsdən azad edilmişdir.

Yalan şayiə

Azərbaycan Hökumətinin Gürcüstan Cümhuriyyəti nəzdində olan siyasi nümayəndəsi professor Tsuqmayer tə-

rəfindən Tiflis qəzetələrinə verilən xəbərləri təkzib edir, “Ki, guya Türkiyə əsgərləri Bakını tərk ediblər və müsəlmanların narazılığı dəf edilmişdir.” Məhəlli [yerli] müsəlmanlar arasında heç bir iğtişaş və narazılıq olmamışdır. Hərgah Azərbaycanda belə hadisə baş verərsə, Azərbaycan Hökuməti bu cür hadisələri dəf etmək üçün kifayət qədəri qüvvəyə malikdir.

Türk duyğuları

Qafqaz türklərinə

1

GÜL VƏ SEVİN

Ey Qafqaziyanın nurlu səması!
Ey əcdadımın şirin yuvası!
Ey türk irqinin böyük anası!
Ey uca dağın münbit ovası!
Gül, sevin artıq, sənə biz gəldik!
Səni qurtarmaq üçün yüksəldik!
Həp ormanların matəm ağladı,
Dərələrində qanlar çağladı,
Yavrularını atəş dağladı,
İxtiyar və gənc qara bağladı.
Gülsün, sevin sin onlar, biz gəldik!
Sizi qurtarmaq üçün yüksəldik!
Dünkü hal, dünkü atəş, dünkü qan,
Dünkü ələmlər, dünkü ah, hicran,
Dünkü əsarət, çəkilən xüsrən,
Artıq yox onlar, həp bitdi, inan.
Gül, sevin Qafqaz, sənə biz gəldik!
Səni qurtarmaq üçün yüksəldik!

6/7/334

Arif İrfan Qaraosman

“HƏRDƏNBİR”

Bir də baxıb görürsən iş elə gətiribdir, lap bekar qalmısan. Ona görə məşğuliyyət üçün səhər yerdən durursan, cibinə “maya”dan bir yüz manat bonpulu qoyub çıxırsan bazara ki, ev şeyindən, zaddan alasan. Gedirsən kömürçü Məşədi Qasım əminin dükanına...

– Əmi, kömür var?

– Var, özü də lap əlasından.

– Neçə deyirsiniz?

– Sənin üçün heç neçəyə. Putu əlli manata.

Bir az fikr edib görürsən ki, yüz manatın əllisini kömürə versən onda ətə, çörəyə, filana nə verəsən? Onda deyirsən:

– Qırxa bəlkə verəsən?

– Yaxşı, qırx səkkizə verərəm. Neçə kisə lazımdır?

– Kisə lazım deyil, mənə bir put lazımdır.

– Put ilə satmırıq. Kisə ilə satırıq.

Sonra əlacsız gedirsən Kəlbə Xudu dayının dükanının qabağına.

– Dayı, kömür var?

– Var. Özü də lap Quba kömürü.

– Putu neçədir?

– Altmış manatdır. Neçə put lazımdır?

Genə fikrə gedib lazım bilirsən ki, bu gün kömür almayasan. Bəlkə samovarı bir tövr odun ilə və ya taxta-para qırıntısı salasan. Elə o fikirlə də evə qayıdıb, əhvalatı evdə nəql edirsən. Sonra evdə məsləhətləşirsən ki, görün

bu bazarla evə ərzaq almaq lazım gəlir ya yox? Yəni gündə yüz manat çatar, ya yox? Ona görə “taksa” axtarırsan ki baxıb mülahizə edəsən. Tapmayırsan. Sonra gedirsən ki, bazarda “taksa”nı öyrənəsən. Bazardan tutmuş Quba meydanınacan gəzirsən. Bazar “taksa”sını öyrənib əzbərləyirsən: Məsələn, kömür – putu 60 manat, qənd – girvənkəsi 32 manat, çay – girvənkəsi 150 manat, papiros – qutusu 5, 6, 7, 8 manat, pənimir – girvənkəsi 10-17 manat, qatıq – girvənkəsi 15-20 manat. Bir az baxıb görürsən ki, çörək, ət və meyvə münasibdir. Çünki bunların öz taksası vardır. Ona görə bir az çürük giləmeyvə alıb evə qayıdırsan və uşaqlara deyirsən ki, bir neçə vaxt çaysız dolanılın. Görək bazarçılar nə vaxt kömürün qiyməti[ni] ucuzlaşdıracaqdır ki, bizim də qüvvəmiz çatsın, əlaq və doyunca çay içək. Uşaqlar isə boş samovara həsrətlə baxa baxa “Allah qoy-sa” deyib səbr edir.

Bir naxoş

GÜRCÜSTANDA

Gürcüstanda neft

Almaniya heyətinin təsərrüfat şöbəsi Gürcüstan Cümhuriyyətində neft ticarətinin intişar tapıb [yayılb] vüsətlənməsi üçün bir layihə tərtib edir.

Azərbaycanda

Zaqataldan alınan xəbərlərə görə,

Almaniya heyəti üzvləri tərəfindən Zaqatal nahiyəsində Almaniya göndərilmək üçün yeni hasil olmuş düyü alırmış. Lənkərandan dəxi düyü alıb, Almaniya göndərmək üçün Gəncədən xüsusi heyət getdiyi eşidilmişdir. Mamafih [bununla belə], bu babda [barədə] rəsmi məlumat yoxdur.

Gürcüstan üçün neft

Hökumətin 9 təşrini-əvvəl [oktyabr] tarixli iclasında Gürcüstana göndərilən neftin miqdarı 10 vaqona qədər ibləğ edilmişdir [çatdırılmışdır].

Ruminiyadan neft

Keçən həftə Ruminiyadan Batuma 1 paraxod neft gətirilmişdir. Bu neftin vaqonlara doldurulması üçün hazırlıqlar görülür. Bir-iki gündən sonra Ruminiyadan Gümrü şəhərinə qədər neft qatarı işləyəcəkdir.

Türkiyə üçün neft

Türkiyə Hökuməti üçün Batuma və Gümrüyə neft göndərilməsi üçün Azərbaycan-Gürcüstan hökumətləri arasında saziş hüsula gəlmişdir.

Cövhər yolu

Gürcüstan Hökuməti sərhədinə qədər cövhər yolu təmir edilmişdir.

Gürcüstanla Ermənistan arasında dəmir yolu müqaviləsi

Gürcüstan və Ermənistan hökumətləri arasında hər iki hökumətin nəqliyyatı üçün dəmiryolu müqaviləsi

əqd edilmişdir [bağlanmışdır].

* * *

Qori Darülmüəllimininin müsəlman şöbəsi Qazax şəhərinə köçmüşdür. Darülmüəlliminin nazirliyinə [müdirliyinə] məşhur müəllim Firidun bəy Köçərli təyin edilmişdir.

M. Y. Cəfərovun etirazı

Azərbaycan Hökumətinin Gürcüstan nümayəndəsi M. Y. Cəfərov, Gürcüstan Hökumətinə müraciət edib, Tiflis “İctimaiyyəni-İnqilabiyyəni Firqəsi” [Sosialist İnqilabçılar Partiyası] mürəvvici-əfkarı olan [fikirlərini yayan] “Trudovoye znamya” qəzetəsində Azərbaycan Hökumətinə dair yazılmış bəzi nalayiq məqalələrə etiraz etmişdir. Gürcüstan Hökumətinin əmri ilə bu qəzetə qapadılmışdır.

Quba məktubu

QAFQAZIYA ORDUSU BAŞ KOMANDANI FƏRİQ NURİ PAŞA HƏZRƏTLƏRİNİN QUBAYA TƏŞRİFİ

Təşrini-əvvəl [oktyabrın] 5-ci günü Nuri paşa həzrətləri Quba qəsəbəsini müşərəf buyurdular. Yaxılıb talan edilmiş Quba üçün beş[inci] gün böyük bir bayram və ən məsud və şərəfli bir gün idi. Nuri paşa həzrətlərini bəkləməyən Qubalılar birdən-birə şu xəbəri eşidib nə edəcəklərini şaşırmışdılar. Xalq

içində əsəbi bir təlaş hökmfərma [hökm sürməkdə] idi. Təntənəli bir istiqbala [qarşılamağa] hazırlanmaq üçün can atırdılarsa, fəqət istəyini bulmuş çocuqlar kimi ötə-bəriyə qoşmadan başqa bir şey yapmayırdılar. Zira şu xəbər ansızın yetişmiş idi. Nuri paşa həzrətləri dəmiryolu ilə əzimet edərəkən [keçib gedərəkən], Qubanı görməyi arzu buyurmuşdular. İşini natamam buraxıb dükənini qapayan istiqbal niyyəti ilə irəliyə qoşurdu. Paşa həzrətlərini ziyarət etmək şövqü hər işi unutturmuşdu. Şəhərdən dışarı, Xaçmaz yolunda ruhanilər başda olaraq, bir qaç min kişi səfbəstəyi-əhtiram olub [ehtiramla səf-səf düzülərək] sevimli paşaları[nın] intizarında durmuşdular. İrəlidə, pək irəlidə bir süvari görünərkən, toplanmış əhali xələcanlı [həyəcanlı] qəlblə irəli atılırdı. Nə qədər vaxt bəkləyişdən sonra xəbər alındı ki, paşa həzrətləri bu gün deyil, yarın təşrif buyuracaqlar. Əhali yenə bəkləyir, yenə ümidini kəsməyir, bəlkə bu xəbər yanlışdır deyir. Axirən alınan xəbərin doğruluğu təəyyüd etdi [təsdiqləndi]. Əhali məyusiyət içində şəhərə doğru çevrildilər. Şəhərdə əsəbi bir çabuqluqla hazırlıqlar yapılırdı. Paşa həzrətləri və məiyyəət ərkanı [müşayiət edən adamlar] istirahəti üçün ev hazırlanır, soqaqlar donadılır [bəzədilir], al bayraqlar hər tərəfi təzyin edir [bəzəyir] və paşa həzrətləri qədəmləri altında qurban etmək üçün qurbanlar tədarük olunurdu.

İştə, yenə yeni bir xəbər. Telefonla

xəbər vermişlər ki, paşa həzrətləri Xaçmazdan çıxmışlar. Təsəvvür olunmaz bir sürur [sevinc] və fövqaladə bir həyəcan, əhali içində görünməyə başladı və işbu xəbəri mütəəqib [xəbərin ardınca] avtomobillərin “qu-qu”su eşidildi. “Gəlir, gəlir” səsləri yeni bir həyəcan... Ətrafi lərzədar edən “Paşamız çox yaşa” və salavat sədaları altında Nuri paşa həzrətləri avtomobildən endilər və iki avtomobildə daha məiyyəət ərkanı varid oldular [gəlib çatdılar].

Paşa həzrətləri Quba qaimməqamı Əmir Xan Xoyski əfəndi ilə görüşüb və ruhaniləri salamladılar. Ayini-duadan sonra yəhudilərin əkmək və duzunu qəbul edib, ruhanilərlə birlikdə istirahət odalarına çəkildilər.

Soqaqda müğənni Xəlifə əfəndimiz həzrətləri, Ənvər, Nuri və Mürsəl paşa həzəratı şərəflərinə yeni inşad olunmuş [bəstələnmiş] nəğmələrlə təğənni edir [oxuyur], məktəblilər milli nəğmələrlə tərənnümsəz olur, “Yaşasın paşamız, yaşasın ordumuz” sədalarının ardı kəsilməyirdi. Bir buçuq saat sonra paşa həzrətləri dışarıya çıxıb belə bir nitq irad buyurdular:

“Əlhəmdülillah, islam qardaşlar, görüşdük. Mən dəmiryolu ilə əzimet edərəkən, buraya ancaq sizi görmək üçün gəldim. Sizin bir çox evləriniz yaxılmış, abadınız bərbad edilmişdir. Bunları gördüm. Deməli, siz bir çox fənalıqlar görmüşsünüz. Şimdi, həmd olsun Cənabi-haqqə, eyi günlərə yetişdiniz. (“Həmd olsun, şükür olsun” səsləri eşidilir.) Ancaq eyi günlərə yetişdi-

niz deyə, keçmiş günləri unutmayınız, onu biliniz ki, islam islama qardaş nəzəri ilə baxmalıdır. Zənginlər fəqirlərə, evi yananlara yardım etməlidir. Etməmiş olarsalar, yenə cəzaya düçar olurlar. Artıq içinizdə olan fənalıqlara yer verməməlisiniz. Məktəblər güşadına himmət və bu yolda ianə etməlisiniz. Bu vaxta qədər hərblə uğraşdığımızdan dolayı, məmləkətin ötə-bərisinə baxammadıq. Min-bə'd [bundan sonra] inşallah hər şey kəndi nizamı ilə gedər, hökumət millət üçün çalışanlara rütbə və nişan verər, fənalıq yapanlara cəza verər, qətl edənlər edam olunar, xırsızlıq yapanların əli kəsilər və başqa günaha irtikab edənlər [girişənlər] də cəzalarını bulacaqlar.

Və yenə iki məsələ vardır ki, hal-hazırda ən əhəmiyyətli məsələlərdəndir. Əvvəlinci əsgər məsələsidir ki, 19-dan 24 sinnə [yaşa] qədər yetişmiş gənclər əsgər getməlidirlər. Mən bir baba tanımam ki, oğlunu əsgərlikdən qaçırsın. Qaçırmış olarsa, dininə və millətinə xəyanət etmiş olar. İkincisi də ərzaq məsələsidir. Əsgərlər üçün ərzaq lazımdır ki, onu da millət verir. Millət – hökumət demək və hökumət də millət deməkdir. Millətə bir fənalıq üz verərsə, hökumət qarşısını alar və millət də hökumətə yardım edər. Artıq bizim pək əhəmiyyətsiz düşmənimiz qalmışdır. O da inşallah tez zamanda məhv olub gedər. Şimdindən sonra Cənabi-haqqın inayəti [köməyi] ilə rahat yaşarız. Ancaq keçən günləri unutmamalıyız!”

Paşa həzrətlərinin nitqlərini dinlə-

yən xalq fərəhindən asimanlara qədər yüksəlir və uçmağa qanad arar kimi gözə çarpırdı. Fəqət təəssüflər olsun ki, qəlblərini patlatan duyğuları, ərz etmək istədiyi şükranı dilsizlikdən ifadə edəmmədiyi üçün durduğu yerlərində doğrulmuş və qalmış idilər. Lakin tədqiqli bir nəzərlə baxılısaydı, şurada toplanmış hər müsəlmanın simasında bu sözləri oxumaq olardı:

“Çox yaşa və minlərcə yaşa, paşa həzrətləri. Siz bizim nacimiz [xilaskarımız] oldunuz. Siz olmasaydınız, islamın heysiyyət və şərəfi və bizim irz və namusumuz netə kim [necə ki] ayaqlar altında tapdanırdı, eləcə də imtidad edəcəkdə [davam edib gedəcəkdə]. Siz olmasaydınız, kəsilmiş çocuq, gənc və ixtiyarların, qarınları yırtılan hamilə qadınların, iffət və namusları ləkələnən qızların, yurdsuz və pənahsız qalmış yetimlərin, dulların hesabı tədadsız [saysız-hesabsız] olacaqdı. Siz olmasaydınız, varlığımızı çıxğayan [tadalaayan] dinsizlər bizi məhv edəcək və heç kəs də imdadımıza çatmaq istəməyəcəkdə. Əvət, siz bizim nacimizsiniz. Siz Məsihvəri, ölümdən sonra bizi ehya etdiniz [diriltidiniz]. Bu günlər bizim üçün bə'süba'dəlmövət [ölümdən sonra dirilmə] demək deyilmidir? Sizin fədakarlıqlarınıza qarşı ərzi-şükran [təşəkkür ifadəsi] olaraq bizim heç şeyimiz yoxsa, ancaq bir varlığımız var ki, onu da hər zaman sizin yolunuzda və millət uğrunda sipər etməyə hazırız.”

Lakin nə edəsən ki, Rusiyanın mənhus Çar hökuməti və kəndi cəhaləti-

miz şü bəxtsizləri elə səfil bir hala düçar etmiş ki, bugün ehsasati-qəlbiyyələrini [ürəklərindəki hissləri] söyləmək üçün bir kişidən [bir nəfərdən] belə məhrum qalmışlar. Paşa həzrətləri də həmin xəstə tərəfimizi yek nəzərdə kəsdirmiş [bir baxışda anlamış] olmalarından idi ki, məktəblər güşadına ehtimam olunmasını [xüsusilə səy göstərilməsini] tövsiyə buyurdular.

Paşa həzrətləri xudahafizləşmək istəyincə, camaat tərəfindən intixab olmuş [seçilmiş] bir kişi irəliləyib təzim edərək, az vaxt içində pək çox yararlıqlar göstərmiş və hər tərəfində anarşi hökmfərma olan [hökm sürən] Quba qəzasında asayiş-tam vücuda çıxarmış fəal və bacarıqlı qaimməqamımız Əmir Xan Xoyski əfəndinin başqa yerə təyin olunmaq şayiələri doğru isə, bizi şimdiki ciddi bir zamanda belə hakimdən məhrum etməmək iltimasını edir və sonra paşa həzrətləri avtomobilə rəki-bən [minərək] yenə “Çox yaşa” və “Yaşasın” sədələri altında Xaçmaza övdət buyururlar [qayıdır].

Məhəmmədbəyli Hüseyn Rza

ƏMİR XAN XANXOYSKİ

İnqilabın ilk günlərindən ta axırını vaxtlara kimi Quba və ətrafında elə bir anarşi hökmfərma [hökm sürməkdə] idi ki, insan evdən çıxarkən bir daha salamat qayıdacağına inanmaq istəmirdi.

Hər tərəfdə qətl və qarət, hər guşədə soyğunçuluq idi ki, gedirdi. Talan və xırsızlıq [oğurluq] bir sənət hökmünü almış və qətl və cinayət də müzah [əyləncə] kimi olaraq qullanılırdı. Ancaq burada yaşamaq imkan xaricindədir. Nə olaydı yollar açılaydı da, baş götürüb bir tərəfə gedəydim xəyalı bir çoxlarının əməl [istək] və arzusu olmuşdu. Salamət günlərə yetişəcəyinə heç kəs ümid etməyirdi. Sərbəzəmini-təzim olaraq [təzimlə baş əyərək] mətanəti-şəxsiyyə [şəxsi mətanət] və istiqaməti-ruhiyyə [mənavi doğruluq] qarşısında səcdələr edirəm ki, az bir zaman içində bu qədər hərc-mərcli ölkədə asayiş-tam ilə dəmir bir intizam bərpa etdi. Şimdi “başına altun çanağı al da soçaqları dolaş” deyilən kimi salamat və bir kişinin səninlə rücu yox [heç kimin səninlə işi olmaz]. İşbu asayiş, yeni təyin edilmiş qaimməqamımız Əmir Xan Xoyski əfəndinin səy və ehtimamları [var gücü ilə çalışmaları] ilə vücuda çıxdığı üçün bütün Quba əhalisi mumaileyh [adı çəkilən] əfəndiyə mədyun [borclu] və minnətdardırlar. Həqiqətdə bir kişinin səy və qeyrəti nələr yaratmayır! Xan əfəndi yalnız idari işlərdə deyil, maarif və başqa işlərdə dəxi fəaliyyət və yararlıq göstərirlər. Klub təşkilinə başlanılmış, tez zamanda bir maarif cəmiyyəti dəxi təsis edilərək qiraətxana də açılacaqdır. Səhiyyə işlərinə ayrıca diqqət əta qılıb [yetirib], şəhər və köylərdə məkatib güşadı [məktəblər açılması] üçün təşəbbüsatda bulunurlar. Eşitdiyimə görə, Qubada bir qəzetə

nəşrini dəxi qərara almışlardır. Cənabı-haqq belə fəal gənclərimizin əmsalını müzddad buyursun [çoxaltsın]. Amin.

H. R.

BƏLƏDİYYƏ İDARƏSİNİN MÜRACİƏTİ

Dün Bələdiyyə İdarəsi Bakı qalabəyisinə bir məktub yazıb demiş ki, bazarda olan əsgərlər və inzibat məmurları küçələrdə və bəzi məhəllərdə [yerlərdə], çanaqlarda meyvə satan alış-verişçilərə mümaniət [maneçilik] göstərib, küçə içində ticarət etməyə mane olurlar. Burası sizə məlum olsun ki, bir çox adamlar Bələdiyyə İdarəsindən xüsusi izin alıb və Bələdiyyə xəzinəsinə müəyyən para verib, küçələrdə ticarət üçün izin hasil etmişlərdir. Belə adamlara mümaniət göstərilərsə, Bələdiyyə xəzinəsinə böyük xəsarət verəcəkdir. Binaileyh rica olunur ki, Bələdiyyə İdarəsindən izinnamə almış alış-verişçilərə mümaniət göstərilməsin.

Şəhər küçələrinin təmizlənməsi üçün

Bakı Bələdiyyə rəisi Heyəti-Vükəla Rəisinə [Baş Nazirə] rücuən [müraciətlə] bir məktubda deyir ki, bu son vəq'ələr nəticəsində Bələdiyyənin caddələri təmizləyən araba və atları[nı] hökumət idarələri zəbt etmişlər. Hal-hazırda küçələri təmizləmək üçün Bələdiyyənin

heç bir imkanı yoxdur. Əldə olan atları saxlamaq üçün kafi miqdarda ələfiyyət [ot; yem] tapılmadığından, atları lazımcınca doyuzdurmaq namümkündür və bu səbəbdən də bir çox mərkəzi küçələr də hətta təmizlənməmiş qalır. Binaileyh [ona görə], şəhərin hişzüssihhə [gigiyena] cəhətinə nəzafətini [təmizliyini] və bəzi müsri mərəzlərdən [yoluxucu xəstəliklərdən] istixlasını [xilas edilməsini] dərnəzər edib də [nəzərə alıb] rica olunur ki, Türk Baş Komandanlığı indində [nəzdində] lazimi sərəncamda bulunub, şəhər idarəsinə dörd ədəd yük daşıyan avtomobil və bir neçə də at verilməsi xüsusunda təbliğatda bulunasınız [nəzərlərinə çatdırasınız].

QUBADAN

Edam cəzası

Şəriət məhkəməsinin qət və qərarı ilə bu axır günlərdə Qubada iki kişi asıldığı, əvvəlcisi bir xocayı qətl etmiş köylü və ikincisi də erməni cəza dəstəsi ilə və məşhur Amazasp ilə birlikdə Qubada dəhşətlər yapan Məhəmməd Mehdi Hacı Həmid oğlu olduğu və onun yoldaşlarından bir neçəsi qalmış və hələ dəstəgir olmamış [ələ keçirilməmiş] bulduqları Qubadan xəbər verilir.

Qubada xəstəlik

Əlacsızlıq [dərmanlıqsızlıq] və doktor-suzluqdan müsri [yoluxucu] xəstəliklər

gündən-günə Qubada artaraq bir çoxlarını sipəri-xaki-nisyan edir [unudulma torpağında gizlədir; öldürür]. Tez zamanda qarşısını almaq kimi tədabir ittixaz edilməsə [tədbirlər görülməsə], böyük fəlakətləri mövcib olacağı məhzurdur [böyük fəlakətlərə yol açmaq təhlükəsi var]. Binaileyh Səhhəti-Ümumiyyə Nəzarətinin [Xalq Səhiyyəsi Nazirliyinin] diqqətlərini şü mühüm məsələyə cəlb edirik.

İxtar [xəbərdarlıq]: Qaimməqamın fəaliyyəti ilə şü hali-əsəfiştimal [təəssüf verici hal] daban-dabana mütənaqizdir [ziddir]. İkisindən birisinin teyyi [aradan qaldırılması] icab edir [lazımdır].

XARİCİ XƏBƏRLƏR

Bir milyon qaçqın

Qaçqınlara yardım edici Kuban nahiyə komitəsinə təklif edilmişdir ki, Kuban nahiyəsi Yekaterinodar şəhərini qaçqınlardan təmizləsin. Məzkur [adı çəkilən] komitə nümayəndəsinin verdiyi məlumata görə, az müddət ərzində Yekaterinodar şəhərini qaçqınlardan təxliyyə etmək qeyri-mümkündür. Təxminən hesab edildiyinə görə, Yekaterinodar şəhərində 70 min və bütün Kuban nahiyəsində isə bir milyon qaçqın vardır.

Rusiyada yanacaq

“Voljskoye slovo” qəzetəsi xəbər verir ki, yanacaq işləri böhranlı bir hal-

dadır. Saratovda olan yanacaq işləri komitəsi Məclisi-Müəssisən üzvlərinə xəbər vermişdir ki, komitənin anbarlarında ağ neft və benzin yoxdur. Ural daş kömür istehsalatı fəna bir haldadır.

Mədən dairələrində müharibələr davam edir. Yeqorşin mədənləri yanır. Qalan mədənlərdə də kömür istehsalatı gəldikcə azalmaqdadır. Dəmiryollarının dayanması möhtəməldir [ehtimal olunandır]. Sibiryada paraxod hərəkəti büsbütün dayandırılmışdır.

SON XƏBƏRLƏR

8.10.18. Alman Qərgahi-Ümumisindən [Baş Qərgahından] bildirilir.

Vəliəhd Ruprext Orduları Qrupu.

İngilislər Skarp şimalında Ovinin iki sahilindən etibarən şiddətli atəşlə təərrüz edərək [hücuma keçərək] Toyverə ayaq basdı. Digər yerlərdə postlarımız yerində qaldı.

Boyn Ordular Qrupu. Sen-Kanten şimalında ingilislər və fransızlar şiddətli hücumlarına davam edirlər. Monbreen şimalında Hannover-Brandenburq alayları düşmənin beş dəfə hücumlarını tərd [dəf] etdi. Daha cənubda düşmənin təərrüzü atəşimizlə kəsildi. Sekear yanında Pozen-Dehen alayları şədid müharibəti mütəaqib [şiddətli çarpışmaların ardından] mövzələrini [mövqelərini] müdafiə etdilər. Tillo və Ati müharibətində Sileziya taboru və istehkam qitəti [birlikləri]

süngü müharibəsi ilə düşmənin hücumunu qırdılar.

Alman Vəliəhdi Qrupu. Elet və Enada irəli ərazi müharibəti oldu. Sahil düşmənin müvəssəyi-təşəbbüsətindən [təşəbbüslərini genişləndirməsindən] təthir qilındı [təmizləndi]. Öylə [günorta] vaxtı Bazankur ilə Selles arasında böyük qüvvətlər Sen-Klemandan etibarən Arnes[in] iki sahilindən təərrüz etdi [hücuma keçdi]. Təərrüzləri əqim [nəticəsiz] qaldı. Tərəfimizdən zəbt olunan Sent-Etyen ətrafında mövqe müharibəti düşmənin müqabil təərrüzü [əks-hücumu] ilə başladı. Düşmən tərəfindən müharibə qeyb edildi. Esən nəhrinin iki tərəfində 9-cu və 76-cı ehtiyat firqələri düşmənin təərrüzlərini dəf etdilər.

Qalvits Ordular Qrupu. Şiddətli topçu istehzaratını mütəaqib [hazırlığının ardınca], amerikalılar Er nəhrinin hər iki tərəfindəki cəbhəmizi dəlmək üçün yenidən təərrüz etmişlərsə də, Şatelin cənubunda Vartenburq qitəati tərəfindən təərrüz mən' edilmişdir [hücumun qarşısı alınmışdır]. Şatelin şimalındakı təpəyə düşmən ayaq basmışsa da, müqabil təərrüz ilə buradan püskürtülmüşdür. Aberqin şərqindəki düşmən təərrüzləri əksəriyyətlə topçu atəşimiz altında ərimişdir. Axşama doğru Şeran nəhrinin iki sahilindən Rumiyi üzərinə, Avoen və Tillodan Kanonkl üzərinə gedən yollar boyunca və Maas qərbində başlanmış şiddətli müharibəti mütəaqib qismən müqabil təərrüzlərlə düşməni məğlub etdik.

Lovendorf, 8.10.[1]918, axşam raporu.

Kambre ilə Sen-Kantenin arasında və Şampan və Maasda yeni müharibət inkişaf etdi. Kambrenin cənubunda, Sen-Kanten şimalındakı düşmən təərrüzləri əqim buraxıldı. Düşmən müharibə cəbhəsinin mərkəzində ərazi qazandı. Axşama kimi vəziyyət şöylə idi: Boenin qərbində və Boendən Kambre və Sen-Kantenə gedən yollar imtidadınca [boyunca] müharibə edilməkdə idi. Şampan və Maasda düşmənin təərrüzləri tamamilə əqim buraxılmışdır.

Müdirilər:

Ceyhun bəy Hacıbəyli
Şəfi bəy Rüstəmbəyli

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Buğda əvəzinə un

səh. 189. “aboyka”: dəyirmanlarda taxıl təmizləyən maşın (rusca “aboyka”).

“valsevoy pomol”: silindrşəkilli alət olan vərdənə ilə üyüdülmüş (rusca “val-tsovıy pomol”).

Teleqraf xəbərləri

səh.190. “Almaniya Kronprins Ordusu”: Kronprins Vilhelm Orduları Qrupu nəzərdə tutulur.

Türkiyə qəzetələrindən:

Qıqlınc alayı münasibətilə Almaniya və Avstriya imperatorlarının təbrikatı

səh. 193. “Qıqlınc alayı”: Osmanlı sultanlarının taxta çıxması münasibəti ilə icra edilən mərasim. Bu mərasimə “təqlidiseyf”, yəni “qıqlınc taxma” mərasimi də deyilirdi. Burada söhbət, 3 iyul 1918-ci ildə Osmanlı taxtına çıxan VI Mehmedin qıqlınc taxma mərasimindən gedir.

“Almaniya imperatoru”: II Vilhelm.

“Avstriya imperatoru və Macarıstan kralı”: I Karl.

Qəzetələrdən:

Petroqradda tədhiş

səh. 195. Bu mətndəki boşluqlar, “pozulub”, “pozulmuşdur” kimi qeydlər qəzetdə də belə getmişdir.

Türk duyğuları: Gül və sevin

səh. 197. “6/7/334”: Burada il və ay rumi təqvimlə göstərilmişdir (7-ci ay, 1334-cü il). Miladi təqvimlə 6 sentyabr 1918-ci ilə uyğundur.

“Hərdənbir”

səh. 198. “Bir naxoş”: “Azərbaycan”

qəzetində bu imza Məmmədəli Səfərova məxsusdur.

Qafqaziya Ordusu Baş Komandanı

fəriq Nuri paşa həzrətlərinin

Qubaya təşrif

səh. 199. “Fəriq”: səh. 10-dakı izaha baxın.

səh. 200. “Xəlifə əfəndimiz həzrətləri”: Osmanlı sultanı və İslam xəlifəsi VI Mehmed nəzərdə tutulur.

Əmir xan Xanxoyski

səh. 203. “H. R.”: bu imza Hüseyn Rza Məmmədbəyliyə məxsusdur.

Son xəbərlər

səh. 205. “Alman Vəliəhdi Qrupu”: Kronprins Vilhelm Orduları Qrupu nəzərdə tutulur.

“Selles”: Fransanın şimal-şərqindəki Sel kommunası nəzərdə tutulur.

“Sen-Kleman”: Fransada eyniadlı bir çox kommuna var. Burada Fransanın şimal-şərqindəki Sen-Kleman-a-Arn [Saint-Clément-à-Arnes] nəzərdə tutulur.

“Arnes”: Fransanın şimal-şərqində Arn çayı nəzərdə tutulur.

“Sent-Etyen”: Fransada eyniadlı bir çox kommuna var. Burada Fransanın şimal-şərqindəki Sent-Etyen-a-Arn [Saint-Étienne-à-Arnes] nəzərdə tutulur.

“Axsama doğru Şeran nəhrinin iki sahilindən Rumiyyə üzərinə, Avoen və Tillondan Kanonkl üzərinə gedən yollar boyunca və Maas qərbində başlanmış şiddətli müharibəti mütəəqib qismən müqabil təərrüzlərlə düşməni məğlub etdik.”: Qəzetdə, bu cümlədəki coğrafi adların yazılışında çox sayda səhvə (“Rumiyyə” yerinə “Ruminiya”, Şeran nəhri” yerinə “Şerpanteri” və s.) yol verilmişdir.